

**РЕАКЦІЯ НА ПОДІЇ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ ТА ЕКОНОМІЦІ
ЗА 16-22.02.2019.
55-ТА ЩОРІЧНА МЮНХЕНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ З ПИТАНЬ
БЕЗПЕКИ**

Резюме

15-17 лютого 2019 р. відбулася 55-та щорічна Мюнхенська конференція з питань безпеки.

Цього року, як і минулого, головними проблемами, які обговорювалися, стали війна в Сирії та загроза війни в Європі. У рамках конференції з безпеки у 2019 р. також обговорили питання про єдність Євросоюзу, трансатлантичну співпрацю, а також можливі наслідки нової ери конкуренції великих держав.

Основний посил цьогорічної конференції: світ увійшов у нову епоху протистояння, а загроза безпеці нині – найвища з часів розпаду СРСР.¹

Згідно з доповіддю експертів Мюнхенській конференції з безпеки² настає нова ера конкуренції наддержав – Росії, США і Китаю. На думку експертів, на даний момент світ переживає розвал всього ліберального міжнародного порядку, що є максимальною загрозою міжнародній безпеці з часів розпаду СРСР.

Головним на конференції – і за емоційним накалом, і за змістом – став виступ федерального канцлера ФРН Ангели Меркель.

Хоч тема України на конференції у Мюнхені й не була головною, але вона вкотре привернула до себе увагу світових політиків.

Однак в цілому цей захід для України можна оцінити як успішний. Багато впливових спікерів наголошували на необхідності єдності та солідарності з Україною в питанні подолання російської агресії; питанні

---

¹ Мюнхен-2019: найбільший виклик — загроза безпеці // <http://www.golos.com.ua/article/313769>

² Munich Security Report 2019: The Great Puzzle: Who Will Pick Up the Pieces? //

<https://www.securityconference.de/en/publications/munich-security-report/munich-security-report-2019/>

«Північного потоку-2»; енергетичної безпеки, цифрової безпеки; втручання РФ у вибори в Україні, Європейському парламенті; акту агресії РФ проти України у Керченській протоці та Азовському морі; заручників, яких утримує Росія.³

Євродепутат Манфред Вебер, який є офіційним кандидатом від ЄНП на посаду нового керівника Єврокомісії, запропонував ідею побудови системи протиракетної оборони за участю України, Польщі, Литви та інших європейських держав.

Водночас конференція з безпеки продемонструвала наявність глибоких розбіжностей у поглядах між Вашингтоном і його союзниками з багатьох питань міжнародної політики, і на Заході побоюються, що цим можуть скористатися Росія і Китай.

Це головний ризик, який не слід абсолютизувати, але потрібно буде враховувати при розробці довгострокової політики України. Адже його наявність неминуче ставить Україну перед необхідністю публічно обирати свою позицію поміж двома полюсами західного світу, лавірувати, щоб відстояти свої інтереси в умовах гібридного протистояння з сильним суперником – Росією. Поглиблення суперечностей також відсуває на другий план фокус уваги демократичних країн від агресії Росії, яка, до того ж, займається неприкритим ядерним шантажем США та ЄС. Тому зростання напруженості в Європі внаслідок нової «холодної війни» може законсервувати Україну в очах Заходу виключно в якості своєрідного буферу між Росією і НАТО, що суперечить основній меті нашої зовнішньої політики – інтеграції в євроатлантичні структури. Ці загрози для України посилюються тими, що породжені реалізацією Німеччиною спільно з РФ проекту «Північний потік – 2».

А до зовнішньополітичних загроз для України додаються загрози внутрішньополітичні, пов'язані з виборчою кампанією – огульна критика

---

³ Ми повинні мати колективну відповідь, що робити з безпекою у новій реальності – Президент у Мюнхені // <https://www.president.gov.ua/news/mi-povinni-mati-kolektivnu-vidpovid-sho-robiti-z-bezpekoju-u-53178>

зовнішньої політики України, часто без належних аргументів, яка об'єктивно підриває довіру громадян до будь-яких рішень щодо деокупації Донбасу і Криму. Це, у свою чергу, може виступити чинником дестабілізації в країні.

Досвід проведення міжнародних заходів свідчить, що Україна має ще активніше заявляти та відстоювати свої інтереси, висловлюючи конкретні пропозиції та ініціативи для обговорення на рівні західних партнерів нашої держави.

Актуальною залишається задача подальшої популяризації України як економічно успішної демократичної держави, яка активно нарощує втрачений через агресію РФ потенціал; демонстрація ефективності державного управління та реформ.

Завдання найближчого часу – висловити публічну підтримку та конкретні пропозиції щодо низки перспективних для України ініціатив, висловлених в рамках конференції. Йдеться, зокрема про ідеї Вольфганга Ішінгера щодо розширення формату переговорів про врегулювання ситуації на Донбасі завдяки представникам США і Євросоюзу та ідею головного претендента на посаду глави Єврокомісії Манфреда Вебера, який вважає, що ЄС має побудувати систему протиракетної оборони за участю України, Польщі, Литви та інших європейських держав.

**РЕАКЦІЯ НА ПОДІЇ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ ТА ЕКОНОМІЦІ
ЗА 16-22.02.2019.
55-ТА ЩОРІЧНА МЮНХЕНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ З ПИТАНЬ
БЕЗПЕКИ**

15-17 лютого 2019 р. у готелі Bayerischer Hof відбулася 55-та щорічна Мюнхенська конференція з питань безпеки (МБК).⁴

Цього року, як і минулого, головними проблемами, які обговорювалися, стали війна в Сирії та загроза війни в Європі. В рамках конференції з безпеки в 2019 р. також обговорили питання про єдність Євросоюзу, трансатлантичну співпрацю, а також можливі наслідки нової ери конкуренції великих держав.

Основний посил цьогорічної конференції: світ увійшов у нову епоху протистояння, а загроза безпеці нині – найвища з часів розпаду СРСР.⁵

Згідно з доповіддю експертів Мюнхенській конференції з безпеки⁶ наступає нова ера конкуренції наддержав – Росії, США і Китаю. На думку експертів, на даний момент світ переживає розвал всього ліберального міжнародного порядку, що є максимальною загрозою міжнародній безпеці з часів розпаду СРСР.

Автори доповіді до того ж переконані, що небезпекою для світового порядку є розкол усередині західної спільноти, яка нині не сприймає свого американського союзника як гаранта ліберального устрою. Старі правила вже не діють, а нові правила «сильні світу цього» намагаються створити на тлі жорсткого суперництва США, Китаю і Росії. Тож на конференції йтиметься про основні загрози і брак авторитетних лідерів. Відтепер таке суперництво стає важливішим, ніж загроза тероризму.

---

⁴ MSC 2019 // <https://www.securityconference.de/en/activities/munich-security-conference/munich-security-conference/msc-2019/>

⁵ Мюнхен-2019: найбільший виклик — загроза безпеці // <http://www.golos.com.ua/article/313769>

⁶ Munich Security Report 2019: The Great Puzzle: Who Will Pick Up the Pieces? //

<https://www.securityconference.de/en/publications/munich-security-report/munich-security-report-2019/>

Під час опитування американської агенції Pew Research Center, проведеного в різних країнах, респондентів запитали: «Вплив якої країни вони вважають загрозою для власної держави: США, Росії чи Китаю?» 43 % росіян назвали США і 20 % — Китай, понад 50 % американців бояться Росії, Китаю – 48 %, а 49 % німців бояться посилення впливу США і значно менше – Росії (30 %) і Китаю (33 %).

Агресія в Україні і в Сирії, замах на Сергія Скрипаля, ворожа кібер-активність, спроби втрутитися в демократичні вибори в різних країнах, а також інцидент в Керченській протоці – можна інтерпретувати як спробу Москви продемонструвати, що вона все ще більш могутня, ніж вважає Захід, вважають експерти

Також у доповіді говориться про те, що адміністрація Дональда Трампа проявляє невеликий інтерес до дотримання міжнародних угод, твіти президента з критикою НАТО та ООН, а також підтримка неліберальних режимів – від Саудівської Аравії до Бразилії – підривають порядок, який склалася в останні десятиліття.

"Схоже, що США готові відмовитися від ролі лідера «вільного світу», – йдеться в доповіді. Автори доповіді зазначають, що водночас і Євросоюз не готовий до нових викликів у ситуації, що склалася. Члени спільноти очікують на зміни, але не зовсім зрозуміло, яких вони прагнуть. Тож поки що можна напевне сказати, що попереду — період нестабільності й невизначеності.⁷

Україна у звіті згадується як одна із країн, яка вже відчула на собі «геополітичне суперництво, що розгортається між Росією і Заходом», і «найбільше постраждала» від руйнування політичного ладу в Європі, який утворився після закінчення «холодної війни».

Розділ звіту, присвячений Східній Європі, об'єднує в одну групу Україну, Грузію, Вірменію, Азербайджан, Білорусь і Молдову, називаючи їх

---

⁷ Munich Security Report 2019: The Great Puzzle: Who Will Pick Up the Pieces? // <https://www.securityconference.de/en/publications/munich-security-report/munich-security-report-2019/>

регіоном нестабільності. Аргументація така: оскільки ці країни не отримали чіткої перспективи вступу до НАТО та ЄС, держави регіону перебувають «у підвішеному стані» з огляду на безпеку і майбутнє в цілому. У найближчій перспективі зближення Росії й Заходу, а відтак і «полегшення» для країн регіону, виглядає малоймовірним, зазначається у звіті.

Короткий, на одну сторінку, опис ситуації доповнюють кілька графіків з опитуванням, проведеним на замовлення Фонду Еберта. За його даними, більшість громадян України та Росії вважають, що на тлі дедалі більшої напруженості між Росією і Заходом можливі нові війни в Європі. З такою оцінкою повністю згодні 33 % опитаних українців, ще 27 % згодні частково. У Росії ці показники становлять 25 і 34 % відповідно. Менше за інших серед опитаних громадян 7 країн нових воєн у Європі очікують німці: 5 і 19 % відповідно.

Несподівано виглядає реакція респондентів на твердження про те, що «криза» в Україні – «внутрішня справа, і нею повинна займатися Україна». Більше половини українців, за даними опитування, із цим згодні: 47 % повністю і 16 % частково. Ці дані суперечать опитуваннями, проведеними в Україні раніше українськими соціологами. Так, за даними центру Разумкова та інших соціологічних служб, від 63 до 71 % українців вважають Росію агресором у конфлікті довкола Донбасу та Криму. Найменше, за даними опитування Фонду Еберта, конфлікт в Україні вважають внутрішньою справою України французи і німці: 12 % і 19 % згодні з цим твердженням повністю, 23 і 21 % – частково.

Миротворчу місію ООН на Донбасі повністю підтримують 32 % українців, 13 % росіян і близько 20 % респондентів у Центральній та Західній Європі. Розширення санкцій проти Росії користується підтримкою більшості українців: 54 % згодні з цією ідеєю повністю і 12 % – частково. У Німеччині даний показник – найнижчий серед країн, у яких проходило опитування: 6 і

11 % відповідно. У Франції цей показник удвічі більший: там посилення штрафних заходів проти РФ повністю підтримують 12 %, а 23 % – частково.⁸

Конференція відбулася під головуванням незмінного з 2009 р. посла **Вольфганга Ішингера**.

У цього річної конференції взяли участь понад 35 глав держав і урядів, 50 міністрів закордонних справ і 30 міністрів оборони.

Зокрема, участь у заході взяли канцлер Німеччини **Ангела Меркель**, президент України **Петро Порошенко**, міністр закордонних справ Німеччини **Хейко Маас**, міністр оборони Німеччини **Урсула фон дер Лейен**, міністр закордонних справ Росії **Сергій Лавров**, міністр оборони Франції **Флоранс Парлі**, міністр оборони Канади **Хардж Саджан**, міністр оборони Туреччини **Хулуси Акар**.

Була присутня велика делегація представників США. Зокрема, у конференції взяли участь віце-президент США **Майк Пенс** і міністр оборони США **Патрік Шенахен**, делегацію Конгресу США очолили сенатори **Ліндсі Грем**, **Шелдон Уайтхаус**, **Роджер Ф. Уікер**, **Джеймс Інхоф** і спікер Палати представників **Ненсі Пелосі**.

Також у конференції взяли участь верховний представник ЄС із закордонних справ і політики безпеки **Федеріка Могеріні**, генсек НАТО **Єнс Столтенбер**, директор-розпорядник МВФ **Крістін Лагард** і тимчасовий глава Світового банку **Крісталіна Георгієва**.⁹

Президент Франції **Еммануель Макрон** і прем'єр-міністр Ізраїлю **Біньямін Нетаньяху** відмовилися брати участь у Мюнхенській конференції з безпеки.

ЗМІ стверджують, що Макрон скасував участь у Мюнхенській конференції в останній момент на тлі розбіжностей з Берліном у питанні проекту «Північний потік-2». Так, *Suddeutsche Zeitung* зазначає, що

---

⁸ Цит. за: Мюнхенська конференція з безпеки: уламки світового ладу на тлі суперництва США, Китаю й РФ // <https://www.dw.com/uk/мюнхенська-конференція-з-безпеки-уламки-світового-ладу-на-тлі-суперництва-сша-китаю-й-рф/a-47455986>

⁹ Overview // <https://www.securityconference.de/en/activities/munich-security-conference/munich-security-conference/msc-2019/overview/>

відмова виступати разом з Меркель «є символічним сигналом» того, що відбувається «поступове відчуження» ключових союзників в ЄС.¹⁰ З огляду на, що Берлін і Париж нещодавно домовилися посилити взаємодію в ключових сферах і підписали Ахенську угоду про співпрацю, рішення французької Макрона виглядало дещо несподіваним.¹¹

А очільник ізраїльського уряду оголосив відмову ще тиждень тому – вже після того, як голова Мюнхенської конференції Вольфганг Ішінгер оголосив про його участь. Нетаньяху відмовився назвати причини відмови. Разом із тим речник ізраїльського прем'єр-міністра повідомив, що Нетаньяху ніколи офіційно не заявляв про участь в Мюнхенській конференції. Це, однак, не завадило йому 13-14 лютого взяти участь у конференції в Варшаві, яка була присвячена ситуації на Близькому Сході.¹²

Головним на конференції – і за емоційним накалом, і за змістом – став виступ федерального канцлера ФРН Ангели Меркель, яка голосно заявила, що Європа не опиниться у залежності від російського газу в результаті будівництва трубопроводу «Північний потік-2».¹³

За словами Меркель, ізоляція Росії неприпустима, незважаючи на всі проблеми, які Москва створює для усього світу. З РФ потрібно зберегти не лише діалог, але і партнерство, вважає Меркель. Вона кілька разів висловилася на підтримку «Північного потоку-2», відкинувши критику партнерів щодо цього рішення. «Звичайно, я на боці пана Порошенка, але питання, пов'язані з «Північним потоком-2», також залишаються для мене важливими», – пояснила вона. «Російський газ залишиться російським газом,

---

¹⁰ Macron sagt Auftritt mit Merkel ab // <https://www.sueddeutsche.de/politik/macron-merkel-frankreich-deutschland-sicherheitskonferenz-siko-1.4321523>

¹¹ Макрон отказался от поездки на форум в Мюнхене на фоне разногласий с ФРГ по поводу “Северного потока” // <https://ghall.com.ua/2019/02/07/makron-otkazalsya-ot-poezdki-na-forum-v-myunhene-na-fone-raznoglasiy-s-frg-po-povodu-severnogo-potoka/>

¹² Нетаньяху також відмовився їхати на Мюнхенську конференцію з безпеки // <https://www.dw.com/uk/нетаньяху-також-відмовився-їхати-на-мюнхенську-конференцію-з-безпеки/a-47450515>

¹³ Меркель: ЄС не буде залежати від газу з Росії // <https://www.rbc.ua/ukr/news/merkel-es-budet-zaviset-gaza-rossii-1549550172.html>

яким би шляхом він до нас не надходив – через Балтійське море або через Україну. А Росія залишиться нашим партнером», – продовжила канцлер.

Водночас вона вкотре засудила дії РФ проти України, вживши слово Angriff (напад), говорячи про війну на Донбасі. Звертаючись до Президента України, який сидів у залі, Меркель сказала, що розуміє його критику будівництва газопроводу «Північний потік-2», та пообіцяла добиватися збереження транзитного маршруту через Україну. І зазначила, що всі інші газопроводи, зокрема «Ямал», що простягається Польщею і Білоруссю, не змінять транзитну роль України. За словами канцлера ФРН, нові санкції проти Росії мають бути узгоджені з Україною.¹⁴

Як описує свідок, Меркель говорила вільно, не зазираючи в текст. «Зазвичай стримана у висловлюваннях, у Мюнхені канцлерка не приховувала емоцій. Дехто пов'язує це з тим, що це її останній канцлерський термін. Незвично багато уваги голова уряду ФРН, але вже не очільниця правлячої партії ХДС, приділила відносинам з Росією. Меркель дала зрозуміти, що йдеться про наболіле.

Крім Росії, Меркель незвично жорстко критикувала США за те, що ті погрожують запровадити мита на німецькі автомобілі та називають їх загрозою своїй національній безпеці. Саме до президента США Дональда Трампа було спрямоване її головне послання – відданість політиці мультилатералізму, тобто спільного вирішення світових проблем, а не за принципом «своя сорочка ближча до тіла». На питання із заголовку нинішньої 55-ї Мюнхенської конференції – хто підбере частинки мозаїки світового порядку, що руйнується? – Меркель відповіла: «Ми всі разом». Зала кілька хвилин аплодувала стоячи».¹⁵

---

¹⁴ Rede von Bundeskanzlerin Merkel zur 55. Münchner Sicherheitskonferenz am 16. Februar 2019 in München // <https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzlerin-merkel-zur-55-muenchner-sicherheitskonferenz-am-16-februar-2019-in-muenchen-1580936>

¹⁵ Мюнхенська промова Меркель, своремонт Лаврова та ПРО для Порошенка // https://zik.ua/zmi/dw/2019/02/17/myunhenska_promova_merkel_ievroremont_lavrova_ta_pro_dlya_poroshenka_52915

Президент України **Петро Порошенко** 15-16 лютого виступив в рамках сесії на тему «Безпека в Східній Європі».¹⁶

Виступаючи на дискусійній панелі, Порошенко наголосив, що в умовах, які склалися, Україна не може і не повинна ігнорувати виклики, які виникають у сфері безпеки. Саме тому було ухвалено рішення про закріплення курсу до ЄС та НАТО в Конституції. Петро Порошенко вкотре наголосив, що в Україні не заморожений конфлікт: «В нас гаряча війна. За останні 24 години я втратив одного українського солдата, оскільки протитанкова ракета влучила у військовий вантажний автомобіль, три солдати були важко поранені. За останні 24 години».¹⁷

Цього року послухати українського президента, а також політиків, що брали участь у цій сесії, – голову грузинського уряду **Мамуку Бахтадзе**, прем'єра Хорватії **Андрея Пленковича**, генсека ОБСЄ **Томаса Гремінгера** (Thomas Greminger) та німецького політика **Манфреда Вебера** (Manfred Weber), імовірного майбутнього голову Єврокомісії, – прийшли понад 100 політиків та експертів. Серед них було й кілька політичних важковаговиків, зокрема колишня державна секретарка США **Мадлен Олбрайт**.¹⁸

Український президент оголосив, що задоволений підсумками Мюнхена та словами підтримки з боку європейських і американських політиків. Як пише DW, назвати оптимізм Порошенка безпідставним було б неправильно. Від першого дня конференції Україну в своїх виступах згадували провідні політики. І не просто згадували, а обіцяли підтримку.

Президент України Петро Порошенко та федеральний канцлер Німеччини **Ангела Меркель** обговорили питання запобігання російському втручанню у президентські вибори в Україні.¹⁹ Меркель, зокрема, запевнила

¹⁶ Petro Poroshenko (President, Ukraine) // <https://www.securityconference.de/mediathek/munich-security-conference-2019/image/petro-poroshenko-8/>

¹⁷ Ми не можемо ігнорувати безпекові виклики – Глава держави про роль України як східного флангу НАТО та Європи // <https://www.president.gov.ua/news/mi-ne-mozhemo-ignoruvati-bezpekovi-vikliki-glava-derzhavi-pr-53182>

¹⁸ Мюнхенська конференція з безпеки: головне // <https://www.rbc.ua/ukr/news/myunhenskaya-konferentsiya-bezopasnosti-glavnoe-1550223511.html>

¹⁹ Президент України у Мюнхені провів переговори з Канцлером Німеччини //

<https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-u-myunheni-proviv-peregovori-z-kanclerom-53166>

Порошенка, що і в майбутньому домагатиметься продовження транзиту російського газу Україною, попри будівництво газопроводу «Північний потік-2». Не виключила вона й нових санкцій проти Росії в разі ескалації конфлікту на сході України.²⁰

Перебуваючи у Мюнхені, Президент України встиг зустрітися з віцепрезидентом США **Майком Пенсом**;²¹ провести зустріч з Головою політичної групи ЄНП в Європейському Парламенті **Манфредом Вебером**;²² переговори з Канцлером Німеччини;²³ президентом Єгипту;²⁴ зустріч з Президентом Чорногорії;²⁵ з Головою Комітету Сенату США із закордонних відносин;²⁶ з керівником Робочої групи з питань переговорів з Великою Британією;²⁷ обговорити з **Єнсом Столтенбергом** співпрацю України та НАТО;²⁸ обговорити і узгодити пакет санкцій щодо РФ у зв'язку з інцидентом на Азовському морі²⁹.

Участь українського президента у конференції відзначилася і черговим зіткненням з російськими пропагандистами. Так, Петро Порошенко не став спілкуватися з представниками російського телеканалу «Росія-1» на Мюнхенській конференції з безпеки. «Російським телеканалам ми інтерв'ю

²⁰ Мюнхенська промова Меркель, євроремонт Лаврова та ПРО для Порошенка // <https://www.dw.com/uk/мюнхенська-промова-меркель-євроремонт-лаврова-та-про-для-порошенка/a-47553614>

²¹ Мій сигнал для вас особисто і для українців: ми з вами – Віцепрезидент США Майк Пенс до Президента Порошенка // <https://www.president.gov.ua/news/mij-signal-dlya-vas-osobisto-i-dlya-ukrayinciv-mi-z-vami-vic-53174>

²² Президент провів зустріч з Головою політичної групи ЄНП в Європейському Парламенті Манфредом Вебером // <https://www.president.gov.ua/news/prezident-proviv-zustrich-z-golovoyu-politichnoyi-grupi-yenp-53186>

²³ Президент України у Мюнхені провів переговори з Канцлером Німеччини // <https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-u-myunheni-proviv-peregovori-z-kanclerom-53166>

²⁴ Президент України провів переговори із Президентом Єгипту // <https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-proviv-peregovori-iz-prezidentom-yegiptu-53154>

²⁵ Президент України провів зустріч з Президентом Чорногорії // <https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-proviv-zustrich-z-prezidentom-chornogoriy-53162>

²⁶ Президент України зустрівся з Головою Комітету Сенату США із закордонних відносин // <https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-zustrivsyaz-golovoyu-komitetu-senatu-ssh-53142>

²⁷ Президент України зустрівся з Керівником Робочої групи з питань переговорів з Великою Британією // <https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-zustrivsyaz-kerivnikom-robochoyi-grupi-z-53138>

²⁸ Петро Порошенко та Єнс Столтенберг обговорили співпрацю України та НАТО на найближчі роки // <https://www.president.gov.ua/news/petro-poroshenko-ta-yens-stoltenberg-obgovorili-spivpracyu-u-53158>

²⁹ Пакет «Азовських санкцій» обговорено і затверджено – Глава держави // <https://www.president.gov.ua/news/paket-azovskih-sankcij-obgovoreno-i-zatverdzheno-glava-derzh-53150>

не даємо, поки ви не вибачитеся перед Україною», – заявив глава держави, проходячи повз російських журналістів.³⁰

Росію в Мюнхені традиційно представляв глава МЗС цієї країни **Сергій Лавров**. Він виголосив промову про необхідність повернутися до ідеї «спільного європейського дому» та розкритикував Європу за «втрачені можливості». Виступив він без ентузіазму, очевидно, розуміючи, що Захід не пристане на пропозицію забути агресію проти України і перейти до економічного зближення. Ще більш незвично прозвучала пропозиція капітального ремонту «європейського дому» від представника країни, яку звинувачують у руйнуванні європейської архітектури безпеки.³¹

Голова МЗС РФ Сергій Лавров використав майданчик Мюнхенської конференції з питань безпеки для того, щоб вчергове звинуватити Україну в «провокаціях» біля Керченської протоки. «Якщо ви згадаєте інцидент з українськими військовими кораблями, це була провокація. Порошенку вона була необхідна для своїх власних цілей, щоб запустити свою власну президентську кампанію належним чином», – заявив російський міністр закордонних справ.³²

Також Лавров відзначився хамським коментарем журналісту видання Washington Post в ході бесіди на конференції в Мюнхені. Розмова стосувалася злочинів Асада, і Лавров звинуватив журналіста в упередженості. «Все одно напишете, що вважаєте за потрібне, а не те, що скажу я», – так сказав Лавров у відповідь на запитання журналіста всесвітньо відомого видання.³³

---

³⁰ Порошенко не хочет говорить с российскими СМИ, пока те не "извинятся перед Украиной" // <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/6125320>

³¹ Выступление и ответы на вопросы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на Мюнхенской конференции по вопросам политики безопасности, Мюнхен, 16 февраля 2019 года // http://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3520272

³² Ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова «на полях» Мюнхенской конференции по вопросам политики безопасности, Мюнхен, 16 февраля 2019 года // http://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3520504

³³ <https://twitter.com/dimsmirnov175/status/1097006496800563200>

З українського політикуму також були представлені **Юлія Тимошенко, Анатолій Гриценко та Віталій Кличко**.

Як відзначає Deutsche Welle, **Юлія Тимошенко** була у своєму класичному образі – з косою та в білому вбранні. «У програмних панелях для дискусій вона не була заявлена, натомість проводила двосторонні зустрічі, а головним перформансом був її виступ на «українському ланчі», який з 2017 р. організовує український олігарх Віктор Пінчук. Тимошенко говорила у кращих традиціях своїх мітингів: комплімент тим, хто зібрався, і критика влади».³⁴

Також кандидатка в президенти України розповіла в ексклюзивному інтерв'ю DW на полях конференції в Мюнхені про свою відмінність від Порошенка у питаннях євроінтеграції та ставлення до «Північного потоку-2». Вона розкритикувала чинного Президента України **Петра Порошенка** за недостатні євроінтеграційні зусилля: «Чим ми відрізняємося від Петра Олексійовича, то це очевидно. Адже недостатньо лише декларувати вступ в ЄС та НАТО, чинний президент України повинен бути головним провідником глибоких і реальних змін в державі. коли декларується вступ України в ЄС і НАТО, треба дуже добре розуміти, що ці організації будують свою роботу на цінностях, а якщо зараз міжнародні структури визначили Україну як найбільш корумповану державу Європи, коли ми посідаємо останнє місце за рівнем бідності, коли зараз під час виборчої кампанії вся країна говорить про масовий підкуп голосів командою чинного президента, і навіть тисячу гривень, яку роздають, назвали іменем президента, це свідчить про те, що саме нас відрізняє (від Порошенка. – Ред.). Нам потрібні глибокі, реальні зміни на основі цінностей ЄС та НАТО, до яких ми прагнемо

---

³⁴ Вибори-2019: як Порошенко, Тимошенко і Гриценко себе у Мюнхені презентували // <https://www.dw.com/uk/вибори-2019-як-порошенко-тимошенко-і-гриценко-себе-у-мюнхені-презентували/a-47554141>

приєднатися. Але зараз, на жаль, влада не сповідує цих принципів і не втілює їх у життя. Дуже важливі реальні справи, а не пусті обіцянки».³⁵

В інтерв'ю DW Юлія Тимошенко також звинуватила генпрокурора **Юрія Луценка** в тому, що той намагається розправитися з конкурентами. Так вона прокоментувала скерування генпрокурором України Юрієм Луценком до Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) заяви Центру протидії корупції щодо можливого порушення кримінальної справи проти Тимошенко. Вона назвала це спробою «політичної розправи», але зазначила, що не здійснюватиме жодних кроків на свій захист, оскільки, за її інформації, у САП відмовилися порушувати справу.³⁶

З Мюнхенською безпековою конференцією пов'язаний ще один публічний прокол Тимошенко. Прес-службою кандидата було оприлюднено інформацію про зустріч Тимошенко з **Крістін Лагард**.³⁷ А 16 лютого лідер «Батьківщини» заявила, що вже почала переговори з МВФ про нові ціни на газ.³⁸ Прес-служба МВФ підтвердила факт такої зустрічі.³⁹ Але заступник голови Адміністрації президент **Костянтин Єлісєєв** під час брифінгу підкреслив, що «жодних перемовин під час зустрічі з Лагард, що стосується зниження ціни на газ не було», пославшись на зазначений реліз, де справді немає жодного слова про газ.⁴⁰

³⁵ Юлія Тимошенко: Україну очікує перезавантаження влади // <https://www.dw.com/uk/юлія-тимошенко-україну-очікує-перезавантаження-влади/a-47546734>

³⁶ Тимошенко в інтерв'ю DW: Звернення Луценка до САП – спроба "політичної розправи" // <https://www.dw.com/uk/тимошенко-в-інтерв'ю-dw-звернення-луценка-до-сап-спроба-політичної-розправи/a-47543168>

³⁷ Директор МВФ Лагард зустрілась в Мюнхені з Тимошенко // <https://ukranews.com/news/614492-direktor-mvf-lagard-vstretilas-v-myunhene-s-timoshenko>

³⁸ Тимошенко заявила про початок переговорів з МВФ про нові ціни на газ // <https://glavcom.ua/country/politics/timoshenko-zayavila-pro-pochatok-peregovoriv-z-mvf-pro-novi-cini-na-gaz-570254.html>; Тимошенко пояснила директору МВФ, чому треба знизити ціни на газ // <https://glavcom.ua/country/politics/timoshenko-poyasnila-direktoru-mvf-chomu-treba-zniziti-cini-na-gaz-570273.html>

³⁹ Statement by the IMF Managing Director on the Meeting with Former Prime Minister of Ukraine Yulia Tymoshenko // <https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/02/16/pr1949-statement-by-lagarde-on-the-meeting-with-former-prime-minister-of-ukraine-yulia-tymoshenko?cid=em-COM-123-38397>

⁴⁰ У Порошенка заперечують газові переговори Тимошенко з МВФ // <https://www.depo.ua/ukr/politics/u-poroshenka-sprostovali-zayavu-timoshenko-pro-yiyi-gazovi-peregovori-z-mvf-20190218918160>

Під час згаданої панельної дискусії за участі Петра Порошенка євродепутат **Манфред Вебер**, який є офіційним кандидатом від Європейської народної партії на посаду нового керівника Єврокомісії після виборів 2019 р. – і має серйозні шанси обійняти цю посаду цієї осені – несподівано заявив, що припинення російсько-американського ядерного договору дає можливість для нового об'єднання Сходу і Заходу – шляхом побудови системи протиракетної оборони за участю України, Польщі, Литви та інших європейських держав. «Дія ДРСМД завершилася, і ми опинилися перед новими викликами. [Цьому можливо протистояти], якщо ми запропонуємо спільно побудувати протиракетну систему – Німеччина, Франція, Польща, Литва, Україна. Йдеться не про наступальну, а про систему захисту... Це те, що справді зможе переконати людей у Польщі, в Україні, що ми можемо запропонувати захист... Це те, що зможе об'єднати Європу», – сказав політик.⁴¹

Хоч тема України на конференції у Мюнхені й не була головною, але вона вкотре привернула до себе увагу світових політиків. Утім далеко не всі вони однозначно оцінюють ситуацію, а особливо питання запровадження санкцій проти Росії. Дехто загалом не вважає їх доцільними, а інші – що вони не мають стосуватися енергетики чи торгівлі, а лише деяких «гуманітарних» питань, як, приміром, надання чи ненадання віз російським громадянам.⁴² Підбиваючи підсумки конференції, **Павло Клімкін** написав у Facebook: «Російська агресія проти України ще досі сприймається багатьма як драматичне кіно, яке вони дивляться із своєї комфортної диванної реальності. Вочевидь, так декому зручніше. І це, звісно, дуже дратує».⁴³

На жаль, цього року не відбулася майже традиційна на полях Мюнхенської конференції зустрічі міністрів закордонних справ у «нормандському форматі», тобто Німеччини, Франції, Росії та

---

⁴¹ Претендент на посаду глави Єврокомісії Вебер вважає, що ЄС має побудувати систему протиракетної оборони за участю України // <https://gordonua.com/ukr/news/politics/pretendent-na-post-golovi-jevrokomisiji-veber-vvazhaje-shcho-jes-povinen-pobuduvati-sistemu-protiraketnoji-oboroni-za-uchastju-ukrajini-747105.html>

⁴² Мюнхенська конференція: непорядок у... порядку // <http://www.golos.com.ua/article/313863>

⁴³ <https://www.facebook.com/pavloklimkin.ua/posts/822634838083874>

України. Її навіть не анонсували. Раніше Москва заявила, що поки не бачить сенсу в цьому заході та звинуватила Київ у невиконанні мінських домовленостей.⁴⁴

Німецькі ЗМІ також вказують, що дискусійну панель про безпеку в Східній Європі, в якій брав участь український президент, проводили вже не в головному залі фешенебельного готелю, як 4 роки тому. Основний майданчик у той самий час організатори віддали під дискусію про зміну клімату.⁴⁵

Однак в цілому цей захід для України можна оцінити як успішний. Багато впливових спікерів наголошували на необхідності єдності та солідарності з Україною в питанні подолання російської агресії; питанні «Північного потоку-2»; енергетичної безпеки, цифрової безпеки; втручання РФ у вибори в Україні, Європейському парламенті; акту агресії РФ проти України у Керченській протоці та Азовському морі; заручників, яких Росія утримує в Москві.⁴⁶

Так, президент Естонії **Керсті Кальюлайд** заявила, що усі окуповані Росією території України повинні бути повернуті, має перемогти верховенство права. «Війна в Україні триває, і ми повинні допомогти Україні знайти рішення. Ми ніколи не визнаємо окупацію і анексію Криму. Всі окуповані території повинні бути повернуті», – сказала Кальюлайд.⁴⁷

Віце-президент США **Майкл Пенс** запевнив президента України, що Вашингтон не буде зменшувати підтримку Києва у протистоянні з РФ. Про це Пенс заявив, відкриваючи двосторонню зустріч з українським колегою в Мюнхені. «Мій сигнал і для вас особисто, і для українців: ми з вами. Це

⁴⁴ Сумні підсумки Мюнхенської конференції з безпеки // <https://www.dw.com/uk/сумні-підсумки-мюнхенської-конференції-з-безпеки/a-47558771>

⁴⁵ Вибори-2019: як Порошенко, Тимошенко і Гриценко себе у Мюнхені презентували // <https://www.dw.com/uk/вибори-2019-як-порошенко-тимошенко-і-гриценко-себе-у-мюнхені-презентували/a-47554141>

⁴⁶ Ми повинні мати колективну відповідь, що робити з безпекою у новій реальності – Президент у Мюнхені // <https://www.president.gov.ua/news/mi-povinni-mati-kolektivnu-vidpovid-sho-robiti-z-bezpekoju-u-53178>

⁴⁷ Президент Естонії в Мюнхені: «Ми ніколи не визнаємо окупацію і анексію Криму» // <https://ua.krymr.com/a/novyny-krymu-aneksii-krymu-estoniia-miunkhenska-konferentsiia-z-bezpeky/29773903.html>

особливо важливо після подій в Керченській протоці», – звернувся він до Порошенка.⁴⁸

На початку 55-ої Мюнхенської конференції з безпеки пролунала різка критика на адресу Росії. Зокрема, міністр оборони Великобританії **Гевін Вільямсон**, який відкривав конференцію разом із міністром оборони Німеччини Урсулою фон дер Ляєн, заявив, що Москва залишається загрозою європейській безпеці, оскільки її «незаконна активність не слабшає». Міністр оборони Великобританії зажадав, щоб Росія понесла відповідальність за свої міжнародні дії: «Російський авантюризм повинен мати ціну».⁴⁹

У центрі Мюнхена пройшла акція на підтримку українців, затриманих або ув'язнених в Росії з політичних мотивів.⁵⁰ Учасники акції принесли на площу 100 стільців, на кожному з яких написали імена ув'язнених в РФ і анексованому Криму українців.⁵¹

Журналіст **Борис Немировський** вважає, що для української делегації подорож до Мюнхену можна вважати цілком успішною. «Перш за все, тому, що, попри конфлікт між США та європейськими союзниками, Америка чітко дала зрозуміти, що: а) не збирається виводити свої війська з Європи, а навпаки – буде збільшувати цей контингент; б) в унісон конференції прийшла звістка про те, що Дональд Трамп підписав запропонований Конгресом законопроект, який передбачає збільшення військової допомоги Україні до 700 млн. доларів цього року. А у справі військового опору російській агресії Україна змушена покладатися, скоріше, на дієву підтримку саме США, а не Європи».⁵²

---

⁴⁸ Пенс – Порошенко и Украина: США с вами – видео // <https://news.liga.net/politics/video/pens---poroshenko-i-ukraine-ssha-s-vami---video>

⁴⁹ The Munich Security Conference. Gavin Williamson gave a speech at the 2019 Munich Security Conference outlining the UK's commitment to NATO and European security // <https://www.gov.uk/government/speeches/the-munich-security-conference>

⁵⁰ 100 пустых стульев. В центре Мюнхена прошла акция в поддержку заключенных Россией украинцев (+видео) // <https://ru.krymr.com/a/news-v-centre-munhena-v-podderzhku-zakluchennyh-ukraincev/29774011.html>

⁵¹ <https://twitter.com/NBuchkovska/status/1096800457790578694>

⁵² Мюнхен: конференція без рішень, але з позитивом для України // https://24tv.ua/myunhen_konferentsiya_bez_rishen_n1113687

Позитивно оцінює підсумки конференції і блогер **Кирило Сазонов**.⁵³ Відомий журналіст **Сергій Сидоренко** по гарячих слідах написав: «Мюнхен-2019 для України – мегауспішний (звісно, якщо не мати завищених очікувань). І взагалі, цікава конференція вийшла».⁵⁴

Народний депутат **Світлана Заліщук**, яка й поставила питання А.Меркель щодо «ПП-2», вважає, що «це не ситуація «всьо пропало», це обставина, коли України повинна ще більше нарощувати тиск і посилювати голос». Водночас вона відзначила, що голос адвокатів України звучить у Мюнхені все менше. Серед 9 міністрів оборони та закордонних справ, які виступали на відкритті, у тому числі країн Нормандської четвірки та Єврокомісарка Могеріні, питання України по-справжньому озвучили дві країни – Канада й Великобританія. Світу зручніше не згадувати, з різних причин.⁵⁵

Навіть виступ Меркель можна вважати позитивним для України. Адже, у ньому Меркель прямо говорила про «напад Росії на Східну Україну», не ховаючись за звичними для європейців словами про «українську кризу» чи то про безіменний «конфлікт в Україні». Те саме пролунало у виступі керівниці Міноборони Німеччини Урсули фон дер Ляєн, яка відкривала цьогорічну конференцію.⁵⁶

Натомість політолог **Дмитро Корнійчук** вважає, що поїздка Петра Порошенка на Мюнхенську конференцію з безпеки підтвердила поразку Києва. На думку Корнійчука, Захід подав чіткий сигнал, що позиція українського президента в політичному і дипломатичному плані є провальною. А Порошенко нібито і сам вже розуміє, що в очах Заходу є президентом, який не може розраховувати на переобрання на 2-й термін.

---

⁵³ На конференції в Мюнхене Кремль отримав масу поганих новостей //

<http://donetsknie.com/news/politics/na-konferentsii-v-myunkhene-kreml-poluchil-massu-plokhikh-novostey/74134/>

⁵⁴ <https://www.facebook.com/sergio.kiev.ua/posts/2003285909725814>

⁵⁵ Мюнхенська конференція. Що говорили про Україну? // <https://nv.ua/ukr/opinion/myunhenska-konferenciya-shcho-govorili-pro-ukrajinu-50006631.html>

⁵⁶ Санкції та ракети уві сні та наяву: чого варто чекати Україні після Мюнхенської конференції //

<https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/02/18/7092941/?fbclid=IwAR3A1Ro0z6lZmDmamIKHL9um7HhbPfd44ONNICYVMzBDKo-UqI9WWfO7Nk>

Політолог заявив, що нібито на таку думку його штовхнула поведінка віцепрезидента США Майка Пенса. «Він не став проводити переговори з президентом України і обмежився лише коротким спілкуванням».⁵⁷

Критично налаштовані і російські ЗМІ. Видання «Украина.Ру», зокрема, пише: «На 55-ю Мюнхенську конференцію з безпеки, що проходила 16-17 лютого, українська делегація їхала з очевидним наміром заручитися підтримкою США. Українські політики напередодні виборів взагалі використовують будь-який привід взяти участь в якомусь міжнародному заході, щоб хоча б мигцем зустрітися з американськими і європейськими лідерами. Для лідерів же західних країн не важливо, як саме буде виглядати український президент, головне, щоб загальний курс України залишався незмінним. Тобто антиросійським».⁵⁸

Більшість спостерігачів відзначила явне погіршення трансатлантичних стосунків.

«Мюнхенська конференція з безпеки продемонструвала наявність глибоких розбіжностей у поглядах між Вашингтоном і його союзниками з багатьох питань міжнародної політики, на Заході побоюються, що цим можуть скористатися Росія і Китай». Про це йдеться в статті, опублікованій у **The New York Times**. Як констатується в публікації, «лідери ЄС давно побоювалися, що заяви (президента США Дональда) Трампа і його повідомлення в Twitter можуть зруйнувати Північноатлантичний альянс». «Вони сподівалися, що, незважаючи на напругу, наші зв'язки витримають. Однак, за словами дипломатів і аналітиків, протягом останніх декількох днів на престижній конференції з безпеки в Мюнхені розкол між ЄС і

---

⁵⁷ Політолог: «Пребывание Порошенко на Мюнхенской конференции подтвердило дипломатическое поражение Киева» // <https://replyua.net/blog/133996-politolog-prebyvanie-poroshenko-na-myunhenskoj-konferencii-podtverdilo-diplomaticheskoe-porazhenie-kieva.html>

⁵⁸ «Золотоордынский Мюнхен». Зачем украинские политики ездили на конференцию по безопасности // <https://ukraina.ru/exclusive/20190218/1022725558.html>

адміністрацією Трампа став відкритим, наповненим роздратуванням, набув реальних обрисів», – наголошується в матеріалі.⁵⁹

Спостерігачі також відзначили, що віце-президент США Майкл Пенс мало не в ультимативній формі вимагав від європейців, зокрема від ФРН, робити більші внески на утримання НАТО, відмовитися від спорудження «Північного потоку-2» та визнати Хуана Гуайдо президентом Венесуели.

«Німецька хвиля» також пише, що 55-та Мюнхенська конференція з безпеки позначилась очевидним розломом у відносинах між США та Європою. «Америка Трампа показала своє ставлення до Мюнхенської конференції, зокрема, відсутністю ключових членів уряду. До Баварії не приїхали ні радник президента з національної безпеки Джон Болтон, ні глава Держдепу Майк Помпео, хоча він і перебував поруч – у Польщі... У сухому залишку після Мюнхенської конференції-2019 багато хто мав враження, що, попри спроби врятувати старий світовий порядок, теперішня фаза невизначеності надовго затягнеться. Це збігається і з оцінкою авторів доповіді Мюнхенської конференції».⁶⁰

Кристіан Тріппе, ще один оглядач DW, зокрема пише: «Нічого нового в думках Меркель не було – все це вже не раз було сказано або написано... Але на цей раз в її мові були присутні динаміка і прямота, з якою Меркель назвала речі своїми іменами. На слухачів її слова діяли як звільнення, разюче відрізняючись від виступу віце-президента США Майка Пенса... Меркель з пристрасстю відстоювала свої позиції. Пенс карбує свої заяви часом чи не командним тоном. Контраст між цими двома виступами дозволив побачити, наскільки погано на даний момент йдуть справи з трансатлантичними відносинами».⁶¹

---

⁵⁹ Конференція в Мюнхені показала глибину розколу між США і їх союзниками – NYT // <https://www.unn.com.ua/uk/news/1780793-konferentsiya-v-myunkheni-pokazala-glibinu-rozkolu-mizh-ssha-i-yikh-soyuznikami-nyt>

⁶⁰ Сумні підсумки Мюнхенської конференції з безпеки // <https://www.dw.com/uk/сумні-підсумки-мюнхенської-конференції-з-безпеки/a-47558771>

⁶¹ Коментарій: Внешнеполитическое завещание Меркель в Мюнхене //

<https://www.dw.com/ru/комментарий-внешнеполитическое-завещание-меркель-в-мюнхене/a-47556373>

Глава Мюнхенської конференції **Вольфганг Ішінгер** також не бачить причин для особливого оптимізму: «Партнерство, яке склалося після Другої світової війни, опинилось під питанням на початку президентства Дональда Трампа. Теперішня адміністрація зруйнувала базову довіру до США. Її доведеться наново відбудувати... Якщо у попередні роки ми давали нашій конференції назву "До краю прірви і назад" і думали, що, можливо, це перебільшення, то зараз після багатьох розмов думка більшості учасників така, що проблема дійсно має місце», – заявив колишній німецький дипломат, підбиваючи підсумки зустрічі.⁶²

Ризики

Головний ризик, який проявився за підсумками цьогорічної конференції, – це подальше охолодження стосунків між ЄС та США на тлі економічних та політичних суперечностей.

Проявами цього охолодження стали виступи Майкла Пенса та Ангели Меркель із взаємною критикою у трьох основних сферах: економічні взаємовідносини, у т.ч. торговельні війни та реалізація Німеччиною спільно з РФ проекту «Північний потік – 2», відносини в оборонній сфері, передусім – і рамках НАТО та через різне ставлення до дій США з виходу з ДРМСД.

Останнє питання може стати ще одним клином між США та ЄС у євроатлантичному співробітництві та інших питаннях безпеки.

Зазначений ризик не слід абсолютизувати, але потрібно буде враховувати при розробці довгострокової політики України. Адже його наявність неминуче ставить Україну перед необхідністю публічно обирати свою позицію поміж двома полюсами західного світу, лавірувати, щоб відстояти свої інтереси в умовах гібридного протистояння з сильним суперником – Росією. Поглиблення суперечностей також відсуває на другий план фокус уваги демократичних країн від агресії Росії.

---

⁶² Сумні підсумки Мюнхенської конференції з безпеки // <https://www.dw.com/uk/сумні-підсумки-мюнхенської-конференції-з-безпеки/a-47558771>

Усе це відбувається на тлі не приховуваного ядерного шантажу з боку Росії. Тому зростання напруженості в Європі внаслідок нової «холодної війни» може законсервувати Україну в очах Заходу виключно в якості своєрідного буферу між Росією і НАТО, що суперечить основній меті нашої зовнішньої політики – інтеграції в євроатлантичні структури.

Експерти вважають, що анонсований відхід Меркель від активної політичної діяльності посилить в Євросоюзі процеси турбулентності, якими можуть скористатися кремлівські вороги як ЄС, так і України.⁶³ І як би не розвивалися подальші події на німецькій політичній арені, це неминуче відіб'ється на всій Європі і за її межами.⁶⁴ Політичний консультант Катерина Одарченко вважає, що можлива зміна канцлера Німеччини сьогодні стає важливим геополітичним викликом, який може позначитись і на українському питанні. Оскільки, як би Еммануель Макрон не хотів стати лідером об'єднаної Європи, у нього є певні проблеми і всередині Франції.⁶⁵

Ці процеси можуть стати на заваді реалізації раніше досягнутих домовленостей в рамках Мінського і Нормандського форматів, а також до можливого перегляду санкційної політики ЄС та Німеччини зокрема під гаслами «прагматизації» відносин з Росією. Адже значна частина існуючої нині системи стримувань Росії будується на особистості нинішньої канцлера і може зазнати змін у разі відходу Меркель від активної політичної діяльності. Експерти вважають, що Україну очікує подальша маргіналізація українського питання у Німеччині.

---

⁶³ Кінець епохи: які наслідки для світової політики матиме завершення політичної кар'єри Меркель // <https://tsn.ua/svit/kines-epohi-yaki-naslidki-dlya-svitovoyi-politiki-matime-zavershennya-politichnoyi-kar-yeri-merkel-1244052.html>

⁶⁴ Merkel's Greatest Legacy May Be Her Unerring Sense of Style // <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/merkel-s-greatest-legacy-may-be-her-unerring-sense-of-style>

⁶⁵ Експерт: Імовірна зміна канцлера Німеччини може позначитися і на Україні // https://zik.ua/news/2018/11/02/ekspert_imovirna_zmina_kantslera_nimechchyny_mozhe_poznachytysya_i_na_1439811

Усе це накладається на загрози, які є безпосереднім наслідком діяльності А.Меркель. Йдеться про наближення до завершення реалізації проекту «Північний потік – 2».

Основні ризики від цього для України були викладені головою НАК «Нафтогаз України» Андрієм Коболєвим ще у квітні 2018 р.: **«Крім втрати транзиту, нам стане набагато складніше купувати в Європі газ. У Східній Європі буде дефіцит газу. Якщо весь газ піде через «Північний потік», транзитної потужності європейських ГТС не вистачить, щоб прокачати необхідний потік газу в Східну і Південну Європу. Цілком можливо, що основна мета «Газпрому» – як раз домогтися створення «вузького горлечка» на цьому ринку, щоб потім продавати газ нам і нашим сусідам дорого».**⁶⁶

Він вважає, що **«переводячи транзит з України куди-інде, Путін по суті розчищає шлях до повномасштабної військової операції, яка в підсумку призведе до того, що російські танки опиняться на східних кордонах таких країн, як Польща, Угорщина, Словаччина і Румунія».**⁶⁷ Такої ж думки, що наявність транзитних потужностей в Україні стримує Російську Федерацію від широкомасштабної військової агресії, дотримуються **Андрій Парубій**⁶⁸ та **Олександр Турчинов**.⁶⁹

Економічні втрати України від запуску російської ГТС «Північний потік – 2» можуть скласти до 3 % ВВП, або приблизно \$3 млрд. Про це заявив комерційний директор «Нафтогазу України» **Юрій Вітренко**.⁷⁰ Це означатиме, в кращому разі, нульове зростання економіки (в разі, якщо не

⁶⁶ Полная труба. Глава Нафтогаза Андрей Коболев о справедливых тарифах и новых кознях Газпрома // <https://focus.ua/country/347956/>

⁶⁷ Голова "Нафтогазу" Коболев назвал "Північний потік-2" троянським конем для ЄС // <http://www.dw.com/uk/голова-нафтогазу-коболев-назав-північний-потік-2-троянським-конем-для-єс/a-43314037>

⁶⁸ Повномасштабна війна в Україні: Парубій розповів, що стримувало Росію // https://24tv.ua/povnomasshtabna_viyuna_v_ukrayini_parubiy_rozpoviv_shho_strimuvalo_rosiyu_n949679

⁶⁹ "Північний потік-2": чому Європа спокушається на бізнес-пропозиції Росії // https://24tv.ua/pivnichniy_potik_2_chomu_yevropa_spokushayetsya_na_biznes_propozitsiyi_rosiyi_n953063

⁷⁰ "Нафтогаз": убытки Украины от "Северного потока-2" могут достичь 3 млрд долларов // <http://www.unn.com.ua/ru/news/1722722-zbitki-vid-pivnichnogo-potoku-2-dlya-ukrayini-mozhut-sklasti-3-mlrd-dolariv-vitrenko>

буде знайдено нових джерел зростання) та потягне за собою зростання тарифів на газ.⁷¹

Багато в чому перспективи реалізації проекту та майбутнє України як транзитної держави залежить від позиції Німеччини.

Тут українські експерти не виказують особливого оптимізму.

Сергій Лямець вважає, що Україна повинна усвідомити, що за рік-два «Північний потік-2» добудують, і головні магістральні лінії транспортування газу до Європи будуть зміщені.⁷²

Якщо проект газопроводу буде реалізовано, то німецький газовий хаб NCG, який уже де-факто став місцем європейського ціноутворення, але поки ще конкурує з нідерландським TTF, остаточно зміцнить свої позиції. А німецькі хімічні концерни (а в ПП-2 фактично бере участь BASF через свої дочірні структури) одержать газ на кілька десятків доларів дешевше, ніж їхні італійські та французькі конкуренти. Слід визнати, що комерційна пропозиція, зроблена в рамках проекту ПП-2 «Газпромом» європейським компаніям, дуже приваблива – без особливих ризиків вкласти значні, але не надто великі для учасників гроші з гарантованою «Газпромом» високою нормою прибутку. При цьому багатьом європейським країнам обіцяні ще й шматки пирога від тих 10-12 млрд дол., які буде витрачено на будівництво газопроводу.⁷³

Нинішня позиція німецького уряду, що транзит через Україну потрібно зберегти, насправді не суперечить заявам РФ, яка, після запуску ПП2, «щедро» обіцяє залишити Україні 10-15 млрд кубометрів транзиту. 3 квітня глава «Газпрому» Олексій Міллер заявив, що після запуску газопроводів «Північний потік-2» та «Турецький потік» транзит російського газу через Україну скоротитися в 10 разів. Він заявив, що Росія планує транспортувати через українську ГТС близько 10-15 млрд

⁷¹ https://24tv.ua/chim_budivnitstvo_pivnichnogo_potoku_2_zagrozhuje_ukrayini_n944790

⁷² Сергій Лямець: Україна має визнати, що програла газові ігри //

https://zik.ua/news/2018/04/14/sergiy_lyamets_ukraina_maie_vyznaty_shcho_prograla_gazovi_igry_1304645

⁷³ Битва за транзит, або "Північний потік-2" як яблуко розбрату // https://dt.ua/energy_market/bitva-za-tranzit-abo-pivnichniy-potik-2-yak-yabluko-rozbratu-275082_.html

кубометрів газу, тоді як у 2017 р. цей обсяг склав 93 мільярди кубометрів.⁷⁴ **Такий обсяг зробить українську ГТС нерентабельною і просто непотрібною.**

На думку **Жанни Безп'ятчук**, сьогодні ЄС, по суті, опинився в ситуації, коли повністю відмовитися від «Північного потоку-2» уже пізно, але й не відповісти на ті екзистенційні загрози, які він ставить перед ним, теж неможливо.⁷⁵

До зовнішньополітичних загроз для України додаються загрози внутрішньополітичні – звинувачення Президента України у бездіяльності в протидії реалізації проекту ПП-2, та відсутності стратегії та конкретного плану щодо повернення тимчасово окупованих територій, вступу до ЄС та НАТО тощо.

Ймовірними є подальші намагання представити «провальність» участі України у безпековій конференції для критики зовнішньої політики України та підриву авторитету держави та її керівництва.

При цьому відсутність чіткої позиції України, докладно роз'ясненої громадянам, породжує підстави для спекулювання та маніпуляцій на цій темі з боку як вітчизняних, так і зарубіжних політиків. Тим більше, що абсолютні більшість прогнозованих позитивних наслідків від участі України в МБК та їй подібних форумах мають довгостроковий характер, а тому не можуть бути продемонстровані у контексті виборчої кампанії.

Критика зовнішньої політики України, зумовлена розпалом виборчої кампанії, часто без належних аргументів, об'єктивно підриває довіру громадян до будь-яких рішень щодо стратегії деокупації Донбасу і Криму. Це, у свою чергу, може виступити чинником дестабілізації в країні.

---

⁷⁴ Миллер рассказал о снижении транзита газа через Украину в 10 раз после 2019 года // <http://www.interfax.ru/business/606772>

⁷⁵ Загроза Північного Поток-2 для Європи та України // <https://hromadske.ua/posts/zahroza-pivnichnoho-potoku-2-dlia-eyvrovy-ta-ukrainy>

*Аверічева О.С., Горобчишина С.А., Кисельов С. С.,
Кордун О.О., Ясинська Л.А.*
Аналітично-інформаційний відділ
Національний інститут стратегічних досліджень
березень 2019 р.